

DENİZDEN MERHABA

36. YIL

İMEAK Deniz Ticaret Odası İzmir Şubesi Dergisidir.

Ocak - Şubat - Mart 2023 • Sayı:37

ACIMIZ BÜYÜK... YASTAYIZ...

■ 2023 YILINA GİRERKEN DENİZYOLU
KONTEYNER TAŞIMACILIĞI PİYASALARI

■ KYME'DEN NEMRUT KÖRFEZİ'NE...

■ TÜRKİYE'DE KONTEYNER
ACENTELİĞİNİN DÜNÜ VE BUGÜNÜ

Av. Barış Çalık

YANGIN NETİCESİNDE YÜKE GELEN HASAR YA DA KAYIPLARDA TAŞIYANLARIN SORUMLULUKLARI

“Deniz ticaretinde yangından kaynaklanan zararlarının özel bir durumu olup, geminin baştaki elverişsizlik halleri dışında meydana gelen yangın zararlarından taşıyanlar mutlak sorumsuzdurlar”

Günümüz şart ve teknolojisinde, deniz ticaretinde artık çok fazlaca karşılaşılsa da, gemilerde kayda değer esaslı yangın hadiselerinin meydana gelmesi ile, böyle bir yangın sebebiyle geminin, yükün ya da her ikisinin birden hasarlanması veya zayi olması mümkündür. Taşıma esnasında bu yönde meydana gelen yangın sebebiyle yükün hasarlanması durumunda ise taşıyanların sorumluluklarının ne olacağı derginin bu sayısındaki makaleye konu edilmesi faydalı görülmüştür.

Basit bir ifade ile, Deniz Ticaretinde temel olarak taşıyanların ikili bir denetim, kontrol ve sorumluluk mekanizması bulunmaktadır. Bunlardan birincisi, taşıyanlar sahip ya da işletmecisi oldukları veya ticaretlerinde kullandıkları gemileri elverişli halde bulundurmaları ve bu gemiler taşıma başlamadan önce seyir yapacağı yola ve

taşıyacağı yükün taşınmasına daha en baştan elverişli olmalıdır. Bu durum taşıyanların yükün ve geminin selameti açısından taşımada kullanacakları gemiler için bir denetim ve sorumluluk mekanizmasıdır. Taşıyanların ikinci denetim ve sorumluluk mekanizması ise, taşıyanlar navlun sözleşmesini yürüttükleri süre boyunca eşyanın gemiye yüklenmesi, istifi, elden geçirilmesi gözetilmesi, taşınması ve gemiden tahliye edilmesinde tedbirli bir taşıyandan beklenen dikkat ve özeni göstermek yükümlülüğü altındadırlar. Bu da taşıyanların yüke özen borcundan ileri gelmektedir. Aynı şekilde Kanun koyucu donatanın temsilcisi olan gemi kaptanına da gemideki yükün en iyi şekilde korunması adına mümkün olan bütün özeni gösterme sorumluluğu yüklemiş, muhtemel bir yük hasarının önüne geçilebilmesi için gerekli her türlü adımı atmamakla yetkilendirmiştir. Şu durumda taşıyanların hem geminin

elverişliliği hem de yükün selameti açısından sorumlulukları bulunmaktadır.

TAŞIYANIN SORUMLULUĞU

Taşıyanların sorumluluklarından söz edebilmek için ise, öncelikle taşıyanların sorumluluklarının nerede ve ne zaman başladığını, nerede ve ne zaman sona erdiğini de değerlendirmek gerekir. Deniz Ticareti Hukukunda gelen kural olarak taşıyanların yük üzerindeki sorumluluğu, eşyayı taşımak üzere teslim aldığı andan, alıcısına teslim ettiği ana kadar devam etmektedir. Bu süre zarfında eşyaya gelebilecek hasar ya da ziyadan taşıyanların doğrudan sorumlu olabileceği değerlendirilebilir. Ne var ki bu çok doğru bir yaklaşım olmayacaktır. Ülkemizin tarafı olduğu uluslararası anlaşmalar ve yerel hukuk kurallarına göre, genel bir anlatımla taşıyanların eşyaları taşımak üzere teslim aldığı andan, alıcısına fiilen

DENİZ HUKUKU

teslim ettiği ana kadar eşyadaki hasar ya da kayıplardan sorumlu olacağını ifade etsek dahi, bazı durumlarda taşıma esnasında dahi eşyada meydana gelebilecek hasar ya da kayıplardan taşıyanların mutlak sorumluluğundan söz edilebilmesi mümkün olmayacaktır. Bunlara örnek vermek gerekir ise, mücbir sebeplerden ya da taşıyanın veya adamlarının kusur veya ihmallerinden ileri gelmeyen hasar ya da kayıplardan, fırtına, hortum vb. gibi denizlerin tehlikelerinden, savaş, karışıklık ya da ayaklanma hallerinden, mahkemelerin vermiş oldukları kararlardan, grev ya da lokavt hallerinden, yükletenlerin, taşıyanların, eşya sahiplerinin hareketleri ya da ihmallerinden, eşyanın gizli ayıplarından ya da eşyanın kendine has özel mahiyetlerinden, ambalaj ya da işaret yetersizliklerinden, denizde can veya eşya kurtarma faaliyetlerine katılınması hallerinden, geminin sevk ve teknik yönetiminden meydana gelen hallerde yükte bir hasar ya da

kayıp meydana gelmiş ise, bu yöndeki hasar ya da kayıplardan taşıyanların sorumsuzlukları bulunacaktır. Burada sayılan sorumsuzluk hallerine ekleyebileceğimiz diğer ve önemli bir sorumsuzluk hali ise taşıma esnasında meydana gelen yangın ve bu yangın sebebiyle yükün hasarlanması ya da ziya uğraması halidir. Burada sadece bir yangın neticesinde doğrudan doğruya taşıyanların sorumsuz olacağını söylemek yerine, öncelikle yangının neden kaynaklandığını değerlendirmek ve buna göre taşıyanların böyle bir yangın neticesinde yükte muhtemel meydana gelebilecek hasar ya da ziyadan sorumlu olup olmayacağını sorgulamak daha doğru olacaktır.

ELVERİŞSİZLİK HALİ

Gemilerde yangın hadisesi pek çok nedenden ileri gelebilir. Bu makalede belirttiğimiz üzere, taşıyanların özen borçlarından biri de ticarete kullandığı gemisini taşıma başlamadan önce iyi

halde, denize, yola ve yüke elverişli bulundurmalıdır. Bu keyfiyet geminin baştaki -taşıma başlamadan önceki- elverişlilik halidir. Şu durumda eğer gemideki yangın hadisesi, geminin daha en baştaki bir elverişsizliğinden meydana gelmiş ise, ancak o zaman taşıyanların sorumluluğu söz konusu olabilecektir. Buradaki temel değerlendirme noktası, taşıyanların gemideki baştaki elverişsizliği bile bile gemiye yükü kabul etmesi ve sefere çıkması olmalıdır. Örnek vermek gerekir ise, bir gemide olağandışı yağ veya yakıt kaçağı yapan bir ana makine ya da aşırı ısınan makine dairesi ya da arızalı bir elektrik tesisatına rağmen, bunlar yolculuk başlamadan önce, daha en baştan taşıyan tarafından bilinmesine rağmen, taşıyan gemiye yükü kabul edip sefere çıkar ve sefer esnasında baştaki bir elverişsizlik nedenleri ile yangın hadisesi meydana gelir ise, ancak o zaman taşıyanların sorumluluğu söz konusu olabilecektir.

DENİZ HUKUKU

Fakat burada şunun altını tekrar çizmek gerekir, baştaki elverişsizlik halleri daha taşıma başlamadan önce taşıyan tarafından biliniyor olmasına rağmen taşıyanın adeta yükü ve gemisini riske atarak yükü kabul ile sefere çıkması durumunda sorumluluğu doğmaktadır. Eğer gemide muhtemel var olan bir elverişsizlik hali taşıma başlamadan önce taşıyan tarafından bilinmiyor ya da tedbirli bir taşıyandan beklenen dikkat ve özene rağmen böyle bir elverişsizlik hali taşıma başlamadan önce fark edilmiyor ise, yolculuk başladıktan sonra bu yönde ortaya çıkan elverişsizlik nedeniyle meydana gelen yangın hadisesinden taşıyanlar sorumlu olmayacaklardır. Şu durumda geminin baştaki elverişsizliği neticesinde meydana gelen yangın hadisesi dışında, gemi adamlarının ticari kusurları, gemi adamlarının geminin sevk ve idaresine ilişkin kusurları, taşıyanın şahsi kusurları da dahil her ne şekilde olursa olsun meydana gelen yangın hadisesinden taşıyanlar sorumsuz olacaklardır. O zaman burada karşımıza

başka bir değerlendirme noktası daha çıkmaktadır. Geminin seyri esnasında bir yangın hadisesinin meydana gelmesi durumunda, böyle bir yangın hadisesinin geminin baştaki elverişsizliğinden kaynaklanıp kaynaklanmadığı nasıl tespit edilecektir? Bu yöndeki tespit için geminin başta klas sertifikası olmak üzere temel sertifikalarının ve elverişlilik belgelerinin incelenerek değerlendirilmesi gerekecektir. Eğer geminin elverişlilik belgeleri ile sertifikaları tam ve uygun ise, keyfiyet geminin düzenli olarak denetimden geçtiğini ve elverişli halde olduğunu ortaya koyacaktır. Buna rağmen gemide bir yangın hadisesi meydana gelmiş ve yük hasara uğramışsa da, böyle bir hasardan taşıyanların sorumluluğundan söz edilmesi mümkün olmayacaktır. Hal böyle olunca, deniz ticaretinde yangından kaynaklanan zararlarının özel bir durumu olup, geminin baştaki elverişsizlik halleri dışında meydana gelen yangın zararlarından taşıyanlar mutlak sorumsuzdurlar.

EMTEA NAKLİYAT SİGORTASI

Makalenin başında ifade edildiği üzere, günümüz şart ve teknolojisinde deniz taşımacılığı esnasında yangın hadisesinin meydana gelmesi ve böyle bir yangın neticesinde yüklerin hasarlanması sıklıkla karşılaşılan bir durum değildir. Ne var ki istisnai dahi olsa kimi zaman denizcilikte büyük yangın felaketleri ile karşılaşmakta, böyle bir yangın felaketi neticesinde yüklerin hasarlanması ve hatta kimi zaman gemilerin taşıdığı yüklerle birlikte battığı dahi görülmektedir, zira denizcilik ve deniz taşımacılığı her zaman risklere açık zor bir zanaattır. Bu durum karşısında yük ilgililerinin menfaatlerinin korunması açısından yük ilgilileri tarafından deniz taşımaları için taşıyacakları yüklere yangından kaynaklanacak rizikoları da kapsayan geniş kapsamlı emtea nakliyat sigortası yapılması her zaman önemle tavsiye olunmaktadır çünkü özellikle deniz taşımacılığında emtea nakliyat sigortası her zaman bir ihtiyaçtır.

